

De Volkskrant: 6 juni 2005

Laatste Kans!

Door Maurice de Hond

Niet alleen de aanloop van het Referendum, maar ook datgene wat er sinds het bekend worden van de uitslag is gebeurd, lijkt sterk op voorjaar 2002. Mogelijke oplossingen voor het overbruggen van de kloof tussen burger en politiek duiken inmiddels over elkaar heen. Het Referendum wordt daarbij nu door velen gezien als een soort panacee voor alle kwalen. Maar zoals in feite de gebeurtenissen rond dit Referendum bewijzen dat men niets van 2002 heeft geleerd, is de kans groot dat we over een aantal jaren in een nog ernstiger situatie belanden, waaruit dan zal blijken dat we ook niets van 2005 hebben geleerd. Dan komen we waarschijnlijk niet meer met de schrik vrij!

De basis van de problematiek is een politiek systeem, dat geënt is op de samenleving van 1848. Een uiterst indirecte vorm van democratie, waarbij politici met een mandaat bijna 4 jaar kunnen opereren zonder dat er enige vorm van stimulans is om ook tussentijds de aansluiting met de burger (de mandaatgever!) te houden..

De intensiteit van het debat en de hoge opkomst maken het Referendum inmiddels populair in Den Haag.

Ik ben een groot voorstander van Referenda, maar dan wel ingepast in een vernieuwd politiek systeem. Als we alleen maar het Referendum aan ons bestaand systeem plakken dan werkt het hele systeem nog slechter en krijgt het Referendum op den duur een slechte naam. Met een voorbeeld is het goed te illustreren. Stel je hebt een oude T-Ford uit 1925, die slecht rijdt. Als verbetering wordt gesuggereerd de versnellingsbak te vervangen door een moderne automaat. Zal de auto nu wel gaan rijden? Natuurlijk niet! En als we over deze suggestie gaan overleggen, zoals de politiek dat doet, dan komt er ook nog een compromis uit in de trant van: "wel een automaat, maar tussen de tweede en derde versnelling moet er nog wel met de hand geschakeld worden". De situatie wordt er dus alleen maar slechter op.

Als het nodig is te vernieuwen, dan is het veel beter het totaal aan te pakken, dan louter nieuwe onderdelen aan het oude toe te voegen.

De les van dit Referendum zou niet horen te zijn dat we nu voortaan meer Referenda moeten gaan houden. Wel dat er een grote behoefte is bij de kiezer om meer betrokken te worden in een slagvaardig politiek besluitvormingsproces.

De pogingen van de Nederlandse politiek uit het recente verleden (referendum in 1999 en gekozen burgemeester in 2005) om tot bestuurlijke vernieuwingen te komen geeft echter weinig hoop dat het nu wel goed zal gaan.

Ondertussen is de urgentie om te vernieuwen alleen maar groter geworden.

Wordt het nu niet eens tijd dat, gezien de urgentie van het verkleinen van de kloof tussen politiek en burger, een nieuwe aanpak wordt gevolgd? Waarbij men niet in de fouten van het vernieuwingsproces van de afgelopen jaren vervalt en ieder met een eigen variant tot verbetering komt.

Als het gaat om het overbruggen van de kloof tussen politiek en de burger in Nederland, hebben de politieke partijen namelijk een groot gezamenlijk belang. Waarom volgen ze niet de gekozen aanpak van de EU, door met alle partijen tezamen een commissie te benoemen,

die met een plan komt om het gehele bestuurlijk systeem van Nederland te veranderen met een nadruk op efficiency en de betrokkenheid van de burgers in het proces (en daarin zit vanzelfsprekend het referendum als instrument opgenomen)? De partijen leggen zich vooraf neer bij de uitkomst. Het plan wordt dan via een referendum aan de burger voorgelegd en als die in meerderheid zich hiervoor uitspreekt dan verbinden de betrokken politieke partijen zich om het voorstel snel via het geëigende proces twee keer langs Tweede en Eerste Kamer te leiden.

Deze aanpak zorgt er dan voor dat er wel snel een grootschalige vernieuwingsslag tot stand komen, waardoor de kloof gedicht kan worden.

Als deze keuze niet wordt gemaakt dan vrees ik dat we, na het gebruikelijke getouwtrek tussen de politieke partijen, een variant van het Referendum aan ons krakkemikkige politieke systeem wordt gekoppeld, die op geen enkele wijze bijdraagt om de kloof te verkleinen. Twee jaar geleden heb ik in een interview in Het Parool voorspeld dat het Referendum over de EU-Grondwet een Pandemonium zou worden met een “Nee” als gevolg. Als we aan ons huidig systeem alleen maar het Referendum toevoegen dan voorspel ik nu al dat de eerste vier Referenda die we dan nationaal krijgen (maakt niet uit over welk onderwerp) in “Tegen” eindigen en de kloof en de crisis alleen maar verder verdiept. Het wordt tijd dat de Nederlands politiek ten aanzien van bestuurlijke vernieuwing boven het eigen partijbelang uitstijgt en gezamenlijk tot een fundamentele oplossing komt met brede steun onder de bevolking.

Het zou mij niet verbazen dat dit de laatste kans wordt voor het bestaande politieke systeem om echt het voortouw te nemen in het vernieuwingsproces. Langzamerhand raakt het geduld van de burgers ten aanzien van de prestaties van de politiek op. Als nu niet door de politiek de goede aanpak wordt gekozen, zou het wel eens zo kunnen zijn dat de burgers op de een of andere wijze, het initiatief volledig naar zich toe trekken. En dat zou wel eens op een veel hardere manier kunnen gebeuren dan velen in Den Haag en omgeving lief is.